

بررسی تحولات بازار جهانی نفت
و اثرگذاری آن بر بودجه کشورهای
تولیدکننده طی سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۴۰۴۲
آذرماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	چشم انداز رشد اقتصادی جهان در سال های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵
۹.....	پیش بینی وضعیت بازار نفت خام جهان در سال ۲۰۱۵
۱۴.....	پیش بینی قیمت نفت خام در بودجه برخی کشورهای تولیدکننده
۲۰.....	نتیجه گیری
۲۱.....	منابع و مأخذ

بررسی تحولات بازار جهانی نفت و اثرگذاری آن بر بودجه کشورهای تولیدکننده طی سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵

چکیده

کاهش تقاضای نفت از نیمه سال جاری میلادی در کنار افزایش ارزش دلار و عرضه نفت نامتعارف باعث شد تا قیمت‌های نفت خام کاهش یابد. با فرض احیا و رشد اقتصادی اندک جهان در سال آتی، روند کاهش قیمت نفت و نوسانات بازار جهانی نفت کماکان ادامه خواهد داشت. به طوری که پیش‌بینی می‌شود تقاضای نفت به واسطه بهبود و احیای اقتصادی کشورهای بزرگ اقتصادی در سال آینده، ۱/۱ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت. بر این اساس میزان تقاضای نفت خام جهان در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب ۹۲/۴ و ۹۳/۶ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده است. قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۴ بین ۶۰ الی ۱۰۰ دلار به ازای هر بشکه تعیین شد، لکن اکثر کشورها در سال ۲۰۱۵ با توجه به ادامه روند کند رشد اقتصادی و کاهش مستمر قیمت نفت می‌بایست با احتیاط بیشتری به تصویب بودجه خود بپردازند.

مقدمه

نفت به عنوان تأمین‌کننده اصلی منابع درآمدی بودجه کشورهای تولیدکننده نفت به ویژه ایران، دچار نوسانات بسیاری بوده است و این مطلب در بودجه و دستیابی به اهداف مربوط به رشد اقتصادی تأثیر بسزایی داشته است. دولت تمام فعالیت‌های مالی سالیانه خود اعم از کسب درآمد و پرداخت هزینه‌ها برای اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع خود را در چارچوب قانون بودجه انجام می‌دهد. بنابراین بودجه آینده تمام‌نمای همه برنامه‌ها و فعالیت‌های سالیانه دولت‌هاست و نقش بسیار مهمی در توسعه اقتصاد ملی ایفا می‌کند. بودجه کشور بر مبنای پیش‌بینی قیمت نفت برای سال بعد تنظیم می‌شود. لذا، تخمین دقیق قیمت نفت امری مهم است.

در این گزارش سعی شده است، ضمن بررسی وضعیت رشد اقتصادی جهان طی سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ وضعیت عرضه، تقاضا و تحولات بازارهای جهانی نفت مورد تحلیل و تفسیر قرار گیرد و در بخش پایانی با توجه به قیمت نفت در بودجه برخی کشورهای تولیدکننده نفت، پیشنهاد قیمت نفت در بودجه سال ۱۳۹۴ در کشور ارائه می‌شود.

چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵

اقتصاد جهانی، طی سال ۲۰۱۴ با چالش‌های فراوانی همراه بود؛ از جمله این فراز و نشیب‌ها می‌توان به درگیری‌های اوکراین، جنگ‌های داخلی کشورهای عربی اعم از لبنان، سوریه، عراق، لیبی و پدید آمدن معضل فعالیت‌های گروهک‌های تروریستی داعش و سایر، شرایط نامساعد جوی آمریکا، نوسانات مالی بازارهای جهانی انرژی اشاره کرد.

این تحولات باعث شده است که پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی، به‌ویژه در کشورهای OECD برای سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ بدون تغییر نسبت به ماه‌های گذشته به ترتیب در سطح ۱/۸ و ۲/۱ درصد در نظر گرفته شود. اما از سوی دیگر، وضعیت نامناسب اقتصادی در برزیل و روسیه موجب شده تا رشد اقتصادی در این دو کشور کاهش پیش‌بینی‌های رشد مربوط به کشورهای نوظهور را به دنبال داشته باشد. پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی در حال حاضر، نشان می‌دهد که برزیل و روسیه در سال جاری به ترتیب رشد ۰/۶ و ۰/۳ درصد را تجربه می‌کنند و رشد اقتصادی این دو کشور در سال ۲۰۱۵، برابر با ۱/۲ و ۰/۹ درصد پیش‌بینی می‌شود. رشد اقتصادی هند نیز که همچنان با چالش‌های افزایش تورم و سیاست‌های انقباضی پولی درگیر است برای سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، به ترتیب ۵/۵ و ۵/۸ درصد پیش‌بینی شده است.

رشد اقتصادی جهان با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی کشورهای پیشرفته و نوظهور برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب ۳/۲ و ۳/۶ درصد پیش‌بینی می‌شود.^۱ این در حالی است که بانک جهانی،^۲ رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ را به ترتیب ۳/۴ و ۳/۵ درصد پیش‌بینی کرده است. از سوی دیگر براساس شاخص قدرت خرید،^۳ رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۳ برابر با ۳/۱ درصد و در سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۶ به ترتیب، ۳/۴، ۴ و ۴/۲ درصد پیش‌بینی شده است. اگرچه ریسک‌های مثبت بالقوه^۴ در اقتصاد جهانی در شرایط کنونی تا حدود زیادی ناشی از محرک‌های رشد اقتصادی آمریکاست، اما از سوی دیگر، ریسک‌های منفی^۵ نیز وجود دارد که عمدتاً ناشی از افزایش زودتر از موعد نرخ‌های بهره در آمریکا، تضعیف بیشتر اقتصاد منطقه یورو و افزایش چالش‌های ژاپن در خروج بحران و احیای اقتصادی است.

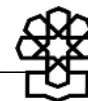
۱. دبیرخانه اوپک، اکتبر ۲۰۱۴.

2. (Executive Summary), "Global Economic Prospects: Shifting Priorities, Building for the Future", June 2014, World Bank.

3. Purchasing Power Parity

4. Positive Potential Risks

5. Negative Risks

صندوق بین‌المللی پول،^۱ رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ را به ترتیب معادل ۳/۳ و ۳/۸ درصد پیش‌بینی کرده است که نسبت به پیش‌بینی ماه ژوئیه به ترتیب ۰/۱ و ۰/۲ درصد کاهش را نشان می‌دهد. در جدول ۱ به اختصار نرخ رشد اقتصادی جهان و سایر کشورهای برتر اقتصادی در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ آمده است. لازم به ذکر است وضعیت اقتصادی هریک از کشورهای جدول ۱ به صورت مجزا در ذیل توصیف شده است.

جدول ۱. پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی در جهان و برخی کشورهای برتر اقتصادی در سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۵

سال	جهان	OECD	ایالات متحده آمریکا	ژاپن	منطقه اروپا	چین	هند	برزیل	روسیه
۲۰۱۴	۳/۲	۱/۸	۲/۱	۰/۸	۰/۷	۷/۴	۵/۵	۰/۶	۰/۳
۲۰۱۵	۳/۶	۲/۱	۲/۶	۱/۲	۱/۱	۷/۲	۵/۸	۱/۲	۰/۹

مأخذ: ماهنامه اوپک، نوامبر ۲۰۱۴.

۱. آمریکا

بهبود نسبی اوضاع اقتصادی در آمریکا و ایجاد انگیزه و محرک‌های مالی در این کشور برای احیای مجدد اقتصادی در حالی شکل گرفته که چالش‌های اقتصادی در سایر کشورها همچنان باقی است.

براساس گزارش دبیر کل اوپک در ماه نوامبر ۲۰۱۴،^۲ رشد تولید ناخالص داخلی آمریکا در سه‌ماهه اول سال جاری روند نزولی داشته و به میزان ۲/۱ درصد گزارش شده است. این روند در حالی سیر صعودی یافته است که پس از انقباض^۳ ۲/۱ درصدی اقتصاد آمریکا در سه‌ماهه اول که به دلیل شرایط بد آب و هوایی به وقوع پیوست، چرخ‌های اقتصادی این کشور با سرعت بیشتری به حرکت در آمد و توانست عقب‌ماندگی سه‌ماهه نخست را جبران کند. در سه‌ماهه دوم این میزان به ۴/۶ درصد رسید.^۴ میزان رشد تولید ناخالص داخلی این کشور در سه‌ماهه سوم به ۳/۵ درصد رسید. عملکرد اقتصاد آمریکا در سه‌ماهه سوم این انتظار را ایجاد کرده که رشد اقتصادی در نیمه دوم سال از رشد بهتری برخوردار باشد. براساس آخرین پیش‌بینی منتشر شده از سوی فدرال رزرو، رشد اقتصادی آمریکا در سال ۲۰۱۴، در حدود ۲/۱ درصد خواهد بود.^۵

علیرغم همه علامت‌های مثبت در خصوص رشد اقتصادی در نیمه دوم سال باید همچنان عدم اطمینان‌های مربوط به این برآورد را نیز به‌صورت جدی در نظر داشت. البته باید توجه داشت که تجربه

۱. صندوق بین‌المللی پول، اکتبر ۲۰۱۴.

2. Oil Market Reports, Nov. 2014, www.Opec.org

3. Tighten economic

4. http://opec.mop.ir (October 2014)

۵. دبیرخانه اوپک، اکتبر ۲۰۱۴.

چالش‌های سیاسی سال گذشته در خصوص بودجه و سقف بدهی‌ها و همچنین انتخابات ماه نوامبر در آمریکا باعث شده تا شک و شبهه‌هایی درباره رشد اقتصادی سال ۲۰۱۵ این کشور به وجود آید. نرخ رشد اقتصادی آمریکا در سال ۲۰۱۳ که معادل ۱/۹ درصد بود برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب، در حدود ۲/۱ و ۲/۶ درصد پیش‌بینی شده است.^۱

صندوق بین‌المللی پول، در گزارش ماه اکتبر ۲۰۱۴، رشد اقتصادی آمریکا را برای سال جاری و سال ۲۰۱۵ به ترتیب معادل ۲/۲ و ۳/۱ درصد پیش‌بینی کرده است که نسبت به پیش‌بینی ماه ژوئیه ۲۰۱۴، به ترتیب ۰/۵ درصد کاهش و ۰/۱ درصد افزایش را نشان می‌دهد.

با اینکه علائم مثبتی برای رشد بالاتر اقتصادی در آمریکا، در حال حاضر وجود دارد اما پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی همچنان در سطح ۲/۱ درصد ثابت مانده است. به نظر می‌رسد که کاهش قیمت‌های نفت خام و بنزین در آمریکا که موجب کاهش تورم عمده‌فروشی و شاخص عمومی تورم مصرف‌کننده خواهد شد، سبب افزایش نرخ حقیقی بهره در این کشور شود؛ بنابراین پیش‌بینی می‌شود که سیاست افزایش نرخ بهره برای اقتصاد آمریکا تا حدودی به تعویق بیفتد.

۲. ژاپن

خرده‌فروشی و صادرات در سال جاری در ژاپن افزایش یافته است، به طوری که این امر اثر بسیاری بر مالیات بر فروش گذاشته است. اقتصاد ژاپن همچنان در حال درگیری با عوارض افزایش اخیر در نرخ مالیات بر فروش از سوی دولت و کاهش غیرمترقبه حجم صادرات است. نرخ تورم در ماه اوت، به ۳/۳ درصد در مقیاس سالیانه رسید که هنوز برای رسیدن به نرخ تورم هدفگذاری شده ۲ درصدی از سوی بانک مرکزی ژاپن فاصله دارد. اگرچه تورم در نیمه اول سال ۲۰۱۴، در حدود ۳/۶ درصد در مقایسه با سال قبل افزایش داشته است، درآمد متوسط ماهیانه در همین مدت تنها ۱/۶ درصد تعدیل یافته است که این به معنای کاهش قدرت خرید شاغلین و موجب کاهش تقاضای مؤثر در ژاپن می‌شود. براساس آمارهای موجود، افزایش نرخ مالیات بر فروش در بلندمدت باعث افزایش رشد اقتصادی خواهد شد که میزان این رشد اقتصادی، بستگی به اقدامات دولت در جهت کنترل و خنثی‌سازی آثار منفی این سیاست مالی دارد.

کارشناسان معتقدند که فشار نزولی بر قیمت‌ها همچنان حاکم خواهد ماند و نمی‌توان چشم‌انداز صعودی مناسبی را برای شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نظر گرفت. از این رو، برای رسیدن به این هدف بانک مرکزی ژاپن باید بسته‌های محرک اقتصادی را به اجرا درآورد که البته باید این نکته را در نظر گرفت که حجم بالای بدهی‌های دولتی این کشور، در کنار سیاست‌های پولی فوق‌انبساطی

۱. دبیرخانه اوپک، اکتبر ۲۰۱۴.

ژاپن گزینه‌های دولت و بانک مرکزی را برای تحریک اقتصادی بسیار محدود می‌کند و سیاستگذاران ژاپنی را به سمت اصلاحات ساختاری در اقتصاد ژاپن هدایت خواهد کرد.

رشد اقتصادی ژاپن^۱ در سال ۲۰۱۳ معادل ۱/۵ درصد بود که این میزان در سال جاری و سال آینده میلادی به ترتیب در حدود ۰/۸ و ۱/۲ درصد خواهد بود. پیش‌بینی رشد اقتصادی این کشور براساس برآورد صندوق بین‌المللی پول، در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب معادل ۰/۹ و ۰/۸ درصد خواهد بود که این پیش‌بینی نسبت به ماه ژوئیه، به ترتیب ۰/۷ و ۰/۲ درصد کاهش یافته است.

۳. منطقه یورو

منطقه یورو همچنان با گام‌هایی لرزان روند احیای اقتصادی خود را ادامه می‌دهد. مهمترین چالش‌های اقتصاد این منطقه نرخ‌های بسیار پایین تورم، مشکلات موجود در نظام بانکی، تداوم رکود در سومین اقتصاد بزرگ منطقه یعنی ایتالیا و افت سفارشات محصولات کارخانه‌ای برای موتور محرکه اقتصاد منطقه یعنی آلمان است.

نرخ رشد اقتصادی منطقه یورو^۲ در سال ۲۰۱۳ معادل ۰/۴- درصد بود که همین میزان برای سال ۲۰۱۴ در حدود ۰/۷ درصد پیش‌بینی شده است.

صندوق بین‌المللی پول نیز رشد اقتصادی منطقه یورو را برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب ۰/۸ و ۱/۳ درصد پیش‌بینی کرد که نسبت به پیش‌بینی ماه ژوئیه به ترتیب ۰/۳ و ۰/۲ درصد کاهش را نشان می‌دهد.

بانک مرکزی اروپا در سال ۲۰۱۴، در راستای تشدید سیاست‌های انبساطی، ۲ بار نرخ‌های بهره بین بانکی را کاهش داد، تا جایی که هم‌اکنون نرخ بهره در سطح ۰/۰۵ درصد قرار دارد. همچنین نرخ بهره پرداختی به مانده‌های سپرده‌های آزاد بانک‌ها را به ۰/۲- درصد رسانید. با همه این تمهیدات، به نظر می‌رسد که بانک مرکزی اروپا نتوانسته به اهداف مدنظر خود دست یابد. تورم هم‌اکنون در سطح ۰/۳ درصد و بسیار پایین‌تر از تورم هدفگذاری شده ۲ درصد قرار دارد و هنوز نشانه‌های محکمی برای افزایش تقاضا و تورم وجود ندارد. همچنین اقتصاد اروپا به‌طور متوسط در روند رشدی آرام و همراه با وقفه قرار گرفته است.

براساس آمار مؤسسه یورواستات، نرخ رشد فصلی سه ماه دوم در منطقه یورو بدون تغییر نسبت به سه ماه قبل در سطح ۰/۲- درصد ثابت باقی ماند و این در حالی بود که نرخ رشد ۰/۴ درصدی برای این فصل در مقایسه با فصل ما قبل پیش‌بینی شده بود. رشد اندک اقتصادی منطقه یورو در فصل

۱. دبیرخانه اوپک، اکتبر ۲۰۱۴.

۲. همان.

نخست سبب شد تا در مقایسه با فصل نخست سال قبل نیز پیش‌بینی رشد ۰/۹ درصدی به جای ۱/۱ درصدی به ثبت برسد.

۳-۱. آلمان

رشد اقتصادی آلمان در سه‌ماهه نخست سال جاری با ۰/۸ درصد رشد فصلی و ۲/۳ درصد رشد سالیانه همراه بوده است. اگرچه وضعیت آلمان نیز به تدریج در فصل دوم سال جاری در حال بدتر شدن است و رشد اقتصادی این کشور در فصل دوم سال ۲۰۱۴ به ۰/۲- درصد در مقایسه با فصل اول رسیده است؛ چرخه تولید اقتصادی در این کشور روبه کاهش است.

رشد اقتصادی بسیار نامحسوس ۰/۲ درصدی در نیمه نخست سال ۲۰۱۴ و پیش‌بینی عدم رشد قابل توجه برای کل سال ۲۰۱۴ گواه بهبود جزئی عملکرد اقتصادی این کشور است.

۳-۲. فرانسه

تولیدات صنعتی در فرانسه دومین اقتصاد منطقه یورو، پس از چهار ماه کاهش در ماه ژوئیه ۰/۱ درصد در مقایسه با سال گذشته افزایش یافته است و رشد اقتصادی در نیمه نخست سال جاری همچنان ثابت مانده که نشان‌دهنده وضعیت نامناسب اقتصاد این کشور است.

۳-۳. ایتالیا

تولید ناخالص داخلی ایتالیا سومین اقتصاد بزرگ حوزه یورو برای دومین فصل پیاپی افت داشته است که بیانگر حرکت این اقتصاد به رکود عمیق‌تر است.

۳-۴. اسپانیا

برخلاف سه اقتصاد بزرگ منطقه یورو (آلمان، فرانسه و ایتالیا)، برخی از اقتصادهای پیرامونی مانند اسپانیا در هر دو فصل ابتدایی سال جاری شاهد رونق بوده‌اند. اسپانیا در سه ماه اول سال جاری رشد ۰/۴ درصدی و در سه ماه دوم رشد اقتصادی ۰/۶ درصدی را داشته است.

۴. اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه در منطقه آسیای مرکزی و اروپا از ۳/۶ درصد در سال ۲۰۱۳ به ۲/۴ درصد در سال ۲۰۱۴ تنزل یافته و به‌نظر می‌رسد، این میزان در سال ۲۰۱۵ به ۳/۷ درصد و در سال ۲۰۱۶ به ۴ درصد افزایش یابد. رشد اقتصادی در کشورهای پردرآمد از جمله روسیه، لهستان و سایر کشورهای حوزه بالتیک، به تدریج از ۱/۷ درصد سال جاری به ۳/۲ در سال ۲۰۱۶ سیر صعودی خواهد داشت.^۱

1. "Global Economic Prospects: Shifting Priorities, Building for the Future", June 2014, World Bank.

۴-۱. چین

نرخ رشد اقتصادی در چین^۱ در سال ۲۰۱۳ معادل ۷/۷ درصد بود و این میزان برای سال ۲۰۱۴ در حدود ۷/۴ درصد پیش‌بینی شده است، که نسبت به پیش‌بینی ماه قبل تغییری را نشان نمی‌دهد. براساس برآورد صندوق بین‌المللی پول، پیش‌بینی رشد اقتصادی این کشور در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب معادل ۷/۴ و ۷/۱ درصد خواهد بود که تفاوتی نسبت به پیش‌بینی ماه ژوئیه این سازمان نشان نمی‌دهد.

به نظر می‌رسد که علت اصلی کاهش رشد اقتصادی چین در سه ماه نخست این بوده که رشد مصرف، توان جبران ضعف در بخش خارجی را نداشته است. به همین منظور مقامات چینی از طریق اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی انبساطی در تلاش هستند تا بسته‌های انگیزشی بیشتری را در اقتصاد خود تعبیه کرده و رشد اقتصادی را به روند گذشته خود بازگردانند.

۴-۲. هند

رشد اقتصادی هند در سال گذشته میلادی معادل ۴/۷ درصد بود که همین میزان برای سال ۲۰۱۴، معادل ۵/۵ درصد پیش‌بینی شده است.

صندوق بین‌المللی پول نیز در گزارش اکتبر ۲۰۱۴، رشد اقتصادی این کشور را برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب ۵/۶ و ۶/۴ درصد پیش‌بینی کرده است. در مجموع می‌توان گفت که علیرغم بهبود اقتصادی، اقتصاد هند همچنان با چالش‌های مهم مانند تورم فزاینده و سیاست‌های پولی انقباضی مواجه است که به تدریج باعث کاهش تقاضا در این کشور خواهد شد. شایان ذکر است که سرمایه‌گذاری خصوصی و عمومی با توجه به بدهی‌های بالای شرکت‌ها و کسری بودجه دولت در شرایط کنونی امکان جبران کاهش تقاضا را نخواهد داشت.

۴-۳. برزیل

رشد اقتصادی برزیل در سال ۲۰۱۳، معادل ۲/۳ درصد بوده است، همین میزان در سال ۲۰۱۴ معادل ۰/۶ درصد پیش‌بینی شده است. صندوق بین‌المللی پول نیز در گزارش ماه اکتبر ۲۰۱۴ خود، رشد اقتصادی برزیل را برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، به ترتیب معادل ۰/۳ و ۱/۴ درصد پیش‌بینی کرده است.

۴-۴. روسیه

رشد اقتصادی روسیه در سال ۲۰۱۳، معادل ۱/۳ درصد بود که این میزان در سال جاری میلادی معادل ۰/۳ درصد پیش‌بینی شده است. صندوق بین‌المللی پول نیز در گزارش ماه اکتبر ۲۰۱۴، رشد اقتصادی این کشور را برای سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، معادل ۰/۲ و ۰/۵ درصد پیش‌بینی کرده است. به‌دنبال تنش‌های ژئوپلیتیکی و خروج سرمایه ۶۴ میلیارد دلاری از ابتدای سه‌ماهه اول ۲۰۱۴، از روسیه ارزش پول این کشور نزول قابل توجهی یافت. در همین راستا، در ماه آوریل، بانک مرکزی روسیه، در مقابل کاهش ارز (روبل) و فشارهای تورمی ناشی از آن، اقدام به افزایش ۵۰ درصدی نرخ بهره در روسیه کرد. در پایان ماه ژوئیه، روبل روسیه بار دیگر متحمل کاهش ارزش ۶/۲۵ درصدی در برابر دلار آمریکا شد. بنابراین، روسیه بار دیگر، اقدام به افزایش نرخ بهره در سال جاری نموده و نرخ بهره بانکی را ۸ درصد اعلام کرده است. براساس اعلام بانک مرکزی روسیه، هدف تورمی این بانک نرخ ۵ درصدی است. نرخ تورم روسیه در سال ۲۰۱۳، در حدود ۶/۸ درصد تخمین زده می‌شود و پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۱۴ به ۷/۵ درصد افزایش یابد. البته روسیه با توجه به تنش‌های ژئوپلیتیکی با ریسک‌های زیادی روبه‌رو خواهد بود که پیش‌بینی آنها در شرایط کنونی قدری مشکل است.

۵. صحرای آفریقا

رشد اقتصادی صحرای آفریقا در سال جاری، به سطح ۴/۷ درصد خواهد رسید که عمدتاً به‌واسطه کاهش رشد اقتصادی آفریقای جنوبی و مشکلات در امور زیربنایی نفت آنگولا^۱ بوده است. رشد اقتصادی در سایر ملل این منطقه، همچنان به‌دلیل افزایش تقاضای داخلی، پابرجا و مستحکم باقیمانده است. لذا پیش‌بینی می‌شود، رشد اقتصادی در کل این منطقه طی سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ به تقریب ۵/۱ درصد افزایش یابد.^۲

۶. منطقه خاورمیانه

براساس تخمین بانک جهانی، رشد اقتصادی منطقه خاورمیانه به آرامی پیش خواهد رفت. رشد اقتصادی پس از یک دوره رکود در سال ۲۰۱۳ به ۰/۱ درصد رسید؛ درحالی که در سال جاری این میزان به ۱/۹ درصد افزایش یافت. این افزایش به‌واسطه رشد تولید نفت عراق و ایران و بخشی نیز با احیای اقتصادی مصر و اردن بوده است. پیش‌بینی می‌شود، این میزان در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ به ترتیب به ۳/۶ و ۳/۵ درصد برسد. وجود تنش‌های ژئوپلیتیکی این منطقه و وقوع پیامدهای ناشی از

۱. آفریقای جنوبی و آنگولا، دو اقتصاد برتر منطقه صحرای آفریقا به‌شمار می‌روند.

2. "Global Economic Prospects: Shifting Priorities, Building for the Future", June 2014, World Bank.

برگزاری چندین انتخابات طی سال جاری میلادی در کشورهای نظیر الجزایر، تونس، مصر و عراق، بالا بودن سطح بیکاری و سطح پایین ارائه خدمات باعث کندی روند رشد اقتصادی بوده است.

پیش‌بینی وضعیت بازار نفت خام جهان در سال ۲۰۱۵

کارشناسان صنعت نفت با تأکید بر اینکه بازار نفت در سال جاری با روند کاهشی بیشتری نسبت به سال‌های گذشته روبرو است؛ پیش‌بینی می‌کنند که این روند نزولی قیمت‌های نفت در سال‌های آینده به صورت پیوسته ادامه خواهد یافت. کاهش شدید قیمت نفت که از تابستان ۲۰۱۴ آغاز شده است، نشان‌دهنده تغییرات مهم ساختاری بازار جهانی نفت است. میزان عرضه در فصل دوم سال جاری برابر با ۹۲/۷۷ میلیون بشکه در روز و در فصل سوم معادل ۹۳/۶۲ میلیون بشکه در روز بوده است.^۱ در راستای این تغییرات میزان عرضه نفت نسبت به تقاضای آن به سرعت در حال افزایش است. در شرایطی که نفت از ماه ژوئن تاکنون در حدود ۴۰ درصد ارزش خود را از دست داده است تمام فعالان بازار و کارشناسان معتقدند که دوران تازه‌ای در بازار نفت شروع شده است.

کامربانک^۲ آلمان که کارشناسان آن نوسانات بازار نفت را بررسی می‌کنند درباره علت کاهش قیمت نفت در ماه‌های اخیر اعلام کرد: تفکر حاکم بر بازارهای نفتی تغییر کرده است. بانک آمریکایی گلدمن ساش^۳ از پیدایش یک نظم نوین در بازارهای نفتی خبر داد و آژانس بین‌المللی انرژی که به کشورهای مصرف‌کننده نفت جهان مشاوره می‌دهد، از گشایش فصلی نوین در تاریخ بازارهای نفتی خبر داده است. فردریک لاسر، رئیس شرکت سرمایه‌گذاری بلاسکوکیپیتال^۴ می‌گوید: بی‌تردید بازار نفت وارد مرحله نوینی شده است. زمانی به علت بالا بودن قیمت، تقاضای نفت کاهش یافته بود. اکنون به علت کندی رشد اقتصادی جهان، طبیعتاً تقاضای نفت کاهش یافته است. این در حالی است که عرضه نفت به دو دلیل افزایش یافته است: از یکسو کشورهای عضو اوپک مثل عربستان عرضه نفت خود را بیشتر کرده‌اند و از سوی دیگر در آمریکا بزرگ‌ترین مصرف‌کننده نفت جهان، به مدد استخراج نفت شیل، تولید نفت افزایش یافته است. براساس پیش‌بینی‌های صورت گرفته، عرضه نفت آمریکا در سال ۲۰۱۴، با روزانه ۱/۴ میلیون بشکه افزایش تولید به ۱۲/۶۲ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. بخش عمده این افزایش مربوط به تولید نفت شیل از مخازن واقع در بیکن^۵، ایگل فورد^۶ و پرمین بیسین^۷

1. <https://www.iea.org/oilmarketreport/omrpublic>
2. Commerzbank
3. Goldman Sachs
4. Belasco Capital
5. Bakken
6. Eagle Ford
7. Permian Basin

است. با توجه به جدول ۲ و به گزارش CNBC نوامبر ۲۰۱۴، نقطه سر به سر هزینه^۱ تولید از میادین نامتعارف برای شرکت‌های آمریکایی نظیر بیکن، ایگل فورد و پرمین بیسین بین ۴۰ تا ۶۰ دلار به ازای هر بشکه تعیین شده است.

جدول ۲. هزینه‌های تولید از میادین نامتعارف برای شرکت‌های آمریکایی

نقطه سر به سر هزینه (دلار)	
۵۵-۴۰	بیکن
۴۵-۵۰	ایگل فورد
۶۰-۵۵	پرمین بیسین

مأخذ: CNBC، نوامبر ۲۰۱۴.

اژانس بین‌المللی انرژی در تازه‌ترین گزارش ماهیانه خود اعلام کرده است: نوسان قیمت نفت بین قیمت‌های بالای ۱۰۰ تا ۱۲۰ دلار از سال ۲۰۱۱ تا تابستان امسال به شرکت‌های نفتی آمریکایی انگیزه داد تا به کمک فناوری‌های پیشرفته به فکر استخراج نفت‌های غیرمتعارف نظیر نفت شیل بیفتند. آمریکا توانست با استخراج نفت شیل میزان تولید نفت خود را به‌طور قابل توجهی افزایش دهد. پژوهش انجام شده در سال ۲۰۰۵ نشان می‌دهد مجموع ذخایر نفت شیل دنیا ۲/۸ تا ۳/۳ تریلیون بشکه برآورد می‌شود که تمامی آن قابل استخراج نیست. این رقم بیش از دو برابر کل ذخایر اثبات شده نفت متعارف دنیا است که مقدار آن در سال ۲۰۱۰ حدود یک تریلیون و ۳۸۰ میلیارد بشکه برآورده شده است. روسیه، برزیل و آمریکا در مجموع ۸۶ درصد کل ذخایر نفت شیل جهان را در اختیار دارند. اژانس بین‌المللی انرژی در گزارش سالیانه‌اش به نام «چشم‌انداز جهانی انرژی» می‌افزاید، میزان تولید نفت شیل آمریکا از روزانه پنج میلیون بشکه در سال ۲۰۰۸ به روزانه هشت میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه در سال جاری رسیده است. این اژانس ۲۸ عضوی مستقر در پاریس افزود: تولید نفت آمریکا به مدد توسعه نفت شیل تا سال ۲۰۱۵ به روزانه ۹/۵ میلیون بشکه می‌رسد. کارشناسان بانک کامربانک آلمان خاطرنشان می‌کنند: اگر آمریکا بتواند مقدار تولید نفت خود را به روزانه ۹/۵ میلیون بشکه برساند به این معناست که یک تولیدکننده جدید وارد بازار نفت می‌شود. ادوارد مورس از بانک سیتی‌گروپ آمریکا تأکید می‌کند، توانایی آمریکا برای افزایش تولید نفت خود تا این اندازه به یک عنصر مهم و سرنوشت‌ساز ژئوپلیتیک در بازار نفت جهان تبدیل شده است. آمریکا امسال تولید نفت خود را به حدی افزایش داد که گوی سبقت را از عربستان ربود و رتبه اول تولید نفت جهان را از آن خود کرد، در حالی که تاکنون جایگاه نخست در انحصار عربستان سعودی بود. تأثیر افزایش تولید نفت آمریکا روی بازار به‌طور غیرمستقیم است، به این معنا که از یکسو میزان نیاز آمریکا به نفت دیگر کشورهای جهان کاهش می‌یابد و ازسوی دیگر، وقتی آمریکا تقاضای نفت خود را تأمین کند، دیگر

1. Break Even Price

صادرکنندگان مثل عربستان که تا به حال آمریکا یکی از مشتریان آنها بود باید به فکر پیدا کردن مشتری‌های دیگری در بازار کم تقاضای امروز باشند. به همین دلیل رقابت بر سر مشتری بین برخی کشورهای صادرکننده نفت آغاز شده است. البته افزایش تولید نفت آمریکا خیلی زودتر از این به کاهش قیمت نفت می‌انجامید، اما از آنجا که مشکلات دیگری همچون توقف تولید نفت لیبی و نیجریه وجود داشت، افزایش تولید نفت آمریکا باعث کاهش قیمت نشده بود. در واقع، مقدار تولید مازاد آمریکا تاکنون کاهش عرضه نفت لیبی و نیجریه را در بازار جبران می‌کرد. اما از تابستان امسال که تولید نفت این کشورها تقریباً به حالت عادی بازگشت، افزایش تولید نفت آمریکا تأثیر خود را روی بازار گذاشت. عامل دیگر تأثیرگذار برای کاهش قیمت نفت کاهش تقاضای نفت چین بوده است. چین در سال‌های اخیر با توجه به رشد اقتصادی بالا، تقاضای روزافزونی برای نفت داشته است، اما رشد اقتصادی این کشور امسال روند کندی داشت که طبیعتاً تقاضای نفت این کشور را کاهش داده است. کارشناسان نفتی و اقتصادی مؤسسه کپیتال اکونومیک می‌گویند: با توجه به عوامل اساسی و پایه‌ای کاهش قیمت از جمله افزایش بیش از حد عرضه، کاهش تقاضا و افزایش ارزش دلار نسبت به دیگر ارزهای معتبر جهان از یکسو و عملکرد اقتصادی نه‌چندان خوب برخی از اقتصادهای مطرح جهان که زمینه‌ساز کاهش تقاضای نفت این کشورها شده، به نظر می‌رسد روند کاهش قیمت نفت در بازارهای جهانی ادامه‌دار باشد.^۱

به‌طور کلی در جدول ۳ روند کاهش قیمت در بازارهای اصلی نفت طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۳ و پیش‌بینی قیمت نفت در سال جاری میلادی نشان داده شده است.

جدول ۳. قیمت نفت خام در بازارهای اصلی جهان طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۳ و پیش‌بینی آن در سال ۲۰۱۴

(دلار به ازای هر بشکه)

سال	اوپک	وست تگزاس اینترمدیت	برنت دریای شمال	امارات متحده عربی (دبی)	میناس اندونزی
۲۰۱۰	۷۷/۴۵	۷۹/۴۵	۷۹/۵۰	۷۸/۰۶	۸۲/۲۸
۲۰۱۱	۱۰۷/۴۶	۹۵/۰۴	۱۱۱/۲۶	۱۰۶/۱۸	۱۱۴/۷۹
۲۰۱۲	۱۰۹/۴۵	۹۴/۱۳	۱۱۱/۶۷	۱۰۹/۰۸	۱۱۶/۶۰
۲۰۱۳	۱۰۵/۸۷	۹۷/۹۹	۱۰۸/۶۶	۱۰۵/۴۷	۱۰۷/۴۱
۲۰۱۴	۹۹/۰۲	۷۵	۶۹/۰۷	۹۳/۶	NA

Source: <http://www.oil-price.net>, <http://www.nasdaq.com>, OPEC yearly statistics, 2014. <http://www.dubaimerc.com>, BP 2014.

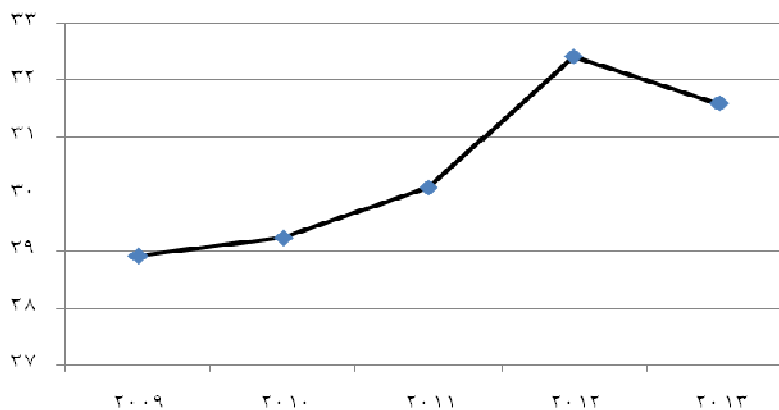
همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است، قیمت نفت خام در بازارهای جهانی عمدتاً در سال ۲۰۱۳ با کاهش (به‌استثنای نفت وست تگزاس که با رشد ۴/۰۵ درصد نسبت به سال ۲۰۱۲) همراه بوده است. این روند کاهشی در بازارهای نفت اوپک، برنت، دوی و میناس اندونزی به ترتیب، در حدود ۳/۲۷، -۲/۷، -۳/۳۰ و -۷/۹ بوده است.

۱. روزنامه اعتماد، شماره ۳۱۲۲ به تاریخ ۱۳۹۳/۹/۱۱، ص ۴، (اقتصادی).

۱. اوپک

وضعیت تولید نفت اوپک از ۳۲/۴۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۲ به ۳۱/۶ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۳ رسید که تغییرات رشد آن از سال گذشته نسبت به سال ۲۰۱۲ در حدود ۲/۵- درصد بوده است. پیش‌بینی می‌شود، این روند رو به کاهش با توجه به نتایج مذاکرات تولیدکنندگان نفت اوپک در آخرین نشست نوامبر ۲۰۱۴ (۱۶۶) و با کاهش روند تقاضا در بازار، فشارهای ناشی از نزول شدید قیمت و نوسانات بازار نفت ثابت بماند. در نمودار زیر روند کاهش قیمت نفت اوپک طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۰۹ نشان داده شده است.

نمودار روند کاهش قیمت نفت اوپک طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۰۹

میزان تقاضا برای نفت اوپک در سال ۲۰۱۴، روزانه ۲۹ میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه تخمین زده شده که نسبت به سال گذشته ۸۰۰ هزار بشکه در روز کاهش را نشان می‌دهد. در مقایسه با سال گذشته، پیش‌بینی می‌شود در سه‌ماهه چهارم سال جاری ۲۰۰ هزار بشکه در روز افزایش تقاضا نسبت به مدت مشابه سال گذشته وجود داشته باشد.^۱

۲. غیر اوپک

میزان رشد عرضه نفت غیر اوپک تا پایان سال جاری، روزانه ۱/۶۸ میلیون بشکه تخمین زده شده است. این میزان رشد در سال آینده به روزانه ۱/۲۴ میلیون بشکه خواهد رسید. کشورهای آمریکا، برزیل، چین و کانادا بر میزان رشد عرضه غیر اوپک خواهند افزود. در میان عرضه‌کنندگان غیر اوپک، عرضه نفت کشورهای OECD در سال ۲۰۱۴ معادل ۲۳/۷ میلیون بشکه در روز بوده که این رقم در سال آینده به حدود ۲۳/۹ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. به نظر می‌رسد، عرضه نفت غیر اوپک در

۱. زهرا جعفری، گزارش ماهنامه اوپک (نوامبر ۲۰۱۴)، تک‌برگی به شماره مسلسل ۳۱۰۱۳۹۹۷.

سه‌ماهه چهارم سال جاری در بالاترین میزان سطح عرضه در سال ۲۰۱۴ و حدود ۵۶ میلیون و ۴۲۰ هزار بشکه در روز باشد. براساس گزارش ماه نوامبر سال جاری اوپک، عرضه نفت غیر اوپک در سال ۲۰۱۵، روزانه ۱/۲۴ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت و به میانگین ۵۷/۱۶ میلیون بشکه در روز خواهد رسید.

میزان عرضه نفت ایالات متحده آمریکا تا پایان سال جاری به‌طور میانگین ۱۲/۶۳ میلیون بشکه در روز و کل آمریکا^۱ ۱۹/۶۶ و اروپا روزانه ۳/۵۵ میلیون بشکه و آسیا پاسیفیک ۵۰۰ هزار بشکه در روز روز پیش‌بینی شده است. میانگین عرضه نفت در نواحی یاد شده در سه‌ماهه چهارم سال جاری به ترتیب ۱۳/۰۲، ۲۰/۱۰، ۳/۵۴ و ۰/۴۸ میلیون بشکه در روز تخمین زده شده است. به‌طور کلی میانگین عرضه نفت کشورهای عضو OECD در سه‌ماهه چهارم ۲۰۱۴، ۲۳/۷۱ میلیون بشکه در روز خواهد بود و عرضه نفت غیر اوپک تا پایان سال (سه‌ماهه چهارم)، ۵۶ میلیون و ۴۲۰ هزار بشکه تخمین زده شده است.^۲

در این میان در ایالات متحده با توجه به اینکه این منطقه به‌عنوان دومین و بزرگترین تولیدکننده نفت در جهان در سال جاری محسوب می‌شود، شرکت‌هایی همچون کونکو فیلیپس، که بزرگترین شرکت مستقل نفت و گاز آمریکاست؛ از دولت این کشور خواسته است که ممنوعیت صادرات نفت که مربوط به سال ۱۹۷۰ بوده و در پی کاهش تولید نفت خام در آمریکا اعمال شده بود را لغو کند. هر بشکه نفت خام برنت دریای شمال با ۲۵ درصد کاهش قیمت از آغاز امسال تاکنون، در معاملات اخیر به قیمت ۷۸ دلار داد و ستد شده و قیمت این نوع نفت به پایین‌ترین میزان در ۴ سال اخیر رسیده است. به‌نظر می‌رسد که افزایش روند عرضه نفت آمریکا در بازار جهانی نفت تا سه ماه آخر سال جاری و اوایل سال ۲۰۱۵ عامل کاهش قیمت نفت خام تا مرز ۶۰ دلار به‌زای هر بشکه باشد. این احتمال کاهش قیمت به‌واسطه برداشته شدن قانون ممنوعیت صادرات نفت مرتبط با سال ۱۹۷۰ باعث سقوط بیشتر قیمت نفت خواهد شد.^۳

طبق گزارش ماه گذشته (اکتبر ۲۰۱۴) آژانس بین‌المللی انرژی میزان تقاضای جهانی نفت خام در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ همچنان ثابت است و پیش‌بینی رشد تقاضا به‌واسطه روند بهبود و احیای اقتصادی کشورهای بزرگ اقتصادی^۴ در سال آینده، ۱/۱ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت. میزان تقاضای نفت جهان در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به ترتیب ۹۲/۴ و ۹۳/۶ میلیون بشکه در روز

1. Americans

۲. زهرا جعفری، ماهنامه تحلیلی انرژی ۲۶، آذرماه ۱۳۹۳، شماره مسلسل ۱۴۰۱۴.

۳. «گزارش جهان صنعت از یکدوشصت‌وششمین نشست وین؛ مرغ یک پای اوپک»، روزنامه صنعت انرژی جهان، شنبه ۸ آذر ۱۳۹۳، ص ۱.

4. Macroeconomic

پیش‌بینی شده است.^۱ در جدول ۴ میزان تقاضای جهانی نفت طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۵ به تفکیک نشان داده شده است.

جدول ۴. تقاضای جهانی نفت طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۵

(میلیون بشکه در روز)

منطقه	فصل اول ۲۰۱۳	فصل دوم ۲۰۱۳	فصل سوم ۲۰۱۳	فصل چهارم ۲۰۱۳	کل سال ۲۰۱۳	فصل اول ۲۰۱۴	فصل دوم ۲۰۱۴	فصل سوم ۲۰۱۴	فصل چهارم ۲۰۱۴	کل سال ۲۰۱۴	فصل اول ۲۰۱۵	فصل دوم ۲۰۱۵	فصل سوم ۲۰۱۵	فصل چهارم ۲۰۱۵	کل سال ۲۰۱۵
آفریقا	۳/۹	۳/۹	۳/۷	۳/۸	۳/۸	۳/۹	۴	۳/۸	۴	۳/۸	۴/۱	۴/۱	۴	۴/۲	۴/۱
آمریکا	۳۰/۲	۳۰/۵	۳۱/۱	۳۱/۱	۳۰/۷	۳۰/۴	۳۰/۴	۳۱/۱	۳۱/۳	۳۰/۸	۳۱/۵	۳۱/۳	۳۱/۳	۳۱/۵	۳۱
آسیای پاسیفیک	۳۰/۷	۲۴/۸	۲۹/۷	۳۰/۹	۳۰/۳	۳۱/۲	۳۰/۱	۳۰	۳۱/۳	۳۰/۶	۳۱/۶	۳۰/۶	۳۰/۶	۳۱/۸	۳۱/۱
اروپا	۱۳/۸	۱۴/۵	۱۴/۶	۱۴/۲	۱۴/۳	۱۴/۱	۱۳/۷	۱۴/۶	۱۴/۳	۱۴/۱	۱۴/۱	۱۴/۱	۱۴/۴	۱۴/۱	۱۴/۱
اتحاد جماهیر شوروی سابق (FSU)	۴/۵	۴/۶	۴/۹	۴/۹	۴/۷	۴/۶	۴/۸	۵	۴/۹	۴/۸	۴/۶	۱۴/۸	۵/۱	۵	۴/۹
خاورمیانه	۷/۵	۷/۹	۸/۴	۷/۷	۷/۹	۷/۸	۸/۲	۸/۵	۷/۹	۸/۱	۷/۹	۸/۴	۸/۸	۸/۲	۸/۳
جهان	۹۰/۵	۹۱/۲	۹۲/۵	۹۲/۸	۹۱/۸	۹۱/۶	۹۱/۵	۹۳/۱	۹۳/۵	۹۲/۴	۹۲/۷	۹۲/۷	۹۴/۲	۹۴/۷	۹۳/۶
درصد تغییر سالیانه تغییر سالیانه (بشکه در روز)	۱/۲	۱/۶	۱/۶	۰/۸	۱/۳	۱/۲	۰/۴	۰/۶	۰/۸	۰/۷	۱/۲	۱/۳	۱/۳	۱/۲	۱/۲
	۱/۱	۱/۵	۱/۵	۰/۸	۱/۲	۱/۱	۰/۳	۰/۶	۰/۸	۰/۷	۱	۱/۲	۱/۲	۱/۱	۱/۱

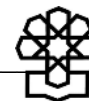
Source: "Oil Market Report", 14 Nov. 2014, IEA

همانطور که از جدول ۴ برداشت می‌شود، احیای مجدد و بازگشت رشد سالیانه تقاضا مانع کاهش تقاضای فصلی نفت نخواهد شد. بنابراین، از آنجایی که پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در فصل اول سال ۲۰۱۵، رشد تقاضای سالیانه مجدداً احیا شده و این میزان رشد تقاضا به ۱ میلیون بشکه در روز خواهد رسید، در فصل دوم رشد تقاضا ۱/۲ میلیون بشکه در روز خواهد شد.

پیش‌بینی قیمت نفت خام در بودجه برخی کشورهای تولیدکننده

بررسی بودجه برخی کشورهای صادرکننده نفت طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد، قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای خود را با توجه به افزایش قیمت جهانی نفت، افزایش داده‌اند. قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۲ بین ۳۷ تا ۹۵/۳۹ دلار برای هر بشکه بود، اما بیشتر کشورها بین ۶۵ الی ۹۰ دلار برای هر بشکه در نظر گرفته بودند، در حالی که قیمت نفت مصوب در کشورهای صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۳ بین ۳۷ الی ۱۱۱/۸ دلار برای هر بشکه در نظر گرفته شده بود، لکن بیشتر کشورها قیمت نفت در بودجه سالیانه خود را بین ۶۵ تا ۹۰ دلار پیش‌بینی کردند. کمترین قیمت نفت مصوب در بودجه کشور الجزایر با ۳۷ دلار برای هر بشکه و بیشترین قیمت

1. "Oil Market Report", 14 Nov. 2014, IEA.

نفت مصوب در بودجه کشور نروژ با ۱۱۱/۸ دلار برای هر بشکه در نظر گرفته شده بود. در جدول ۵ قیمت نفت مصوب در بودجه برخی کشورهای تولیدکننده نفت نشان داده شده است.

جدول ۵. قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای تولیدکننده نفت

(دلار به ازای هر بشکه)

کشور	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵
الجزایر	۱۹	۱۹	۱۹	۳۷	۳۷	۳۷	۳۷	۳۷	۹۰	NA
ایران	۳۴/۵	۳۳/۷	۳۹/۷	۳۷/۵	۶۰	۸۲/۵	۸۵	۹۰	۱۰۰	۷۲
عراق	۴۶/۶	۵۰	۵۷	۵۰	۶۲/۵	۷۲/۵	۸۵	۹۰	NA	۷۰<
لیبی	NA	NA	۶۴	۴۵	۵۰	NA	۱۰۰	NA	NA	NA
کویت	۳۶	۳۶	۵۰	۳۵	۴۳	۶۰	۶۵	۶۵	۷۰	NA
مکزیک	۳۶/۵	۴۲/۸	۴۹	۷۰	۵۹	۶۵/۴	۸۴/۹	۸۶	۸۱	۷۹
نیجریه	۳۳	۴۰	۵۹	۴۵	۵۷	۶۵	۷۰	۷۹	۷۷/۵	۶۵
نروژ	۷۰	۶۰	۹۱/۶۰	۹۶/۶۵	۸۹	۹۷/۵۵	۹۵/۳۹	۱۱۱/۸	۹۸/۴	۹۵
عمان	۳۲	۴۰	۴۵	۴۵	۵۰	۵۸	۷۵	۸۵	۸۵	۸۰
قطر	۳۶	۴۰	۵۵	۴۰	۵۵	۵۵	۶۵	۶۵	۶۵	NA
روسیه	۴۰	۶۱	۷۴	۴۱	۵۸	۷۵	۹۳	۹۷	۹۵	۶۰
عربستان	۳۸	۴۲/۵	۴۸	۴۰	۵۰-۴۳	۵۸-۵۰	۶۹-۶۴	۶۸-۶۶	۸۱	NA
ونزوئلا	۲۶	۲۹	۳۵	۴۰	۴۰	۴۰	۵۰	۵۵	۶۰	۶۰

Source: compiled from "Regional Economic outlook update" May 2013 and IEA "oil market report" October 2013.

قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۴ بین ۶۰ الی ۱۰۰ دلار در هر بشکه تعیین شد، لکن اکثر کشورها قیمت بین ۷۰ الی ۹۰ دلار در هر بشکه را برای بودجه خود پیش‌بینی کردند. کمترین قیمت نفت مصوب متعلق به ونزوئلا با ۶۰ دلار برای هر بشکه و بالاترین قیمت یعنی ۱۰۰ دلار در هر بشکه به کشور ایران تعلق داشت.^۱ طی آخرین نشست (۱۶۶) وزرای نفت کشورهای عضو اوپک پیشنهاد شد قیمت نفت در بودجه سال ۲۰۱۵ این کشورها زیر ۸۰ دلار به ازای هر بشکه تعیین شود.^۲ قیمت نفت در بودجه سال ۲۰۱۵ (۱۳۹۴) ایران ۷۲ دلار به ازای هر بشکه تعیین شده است که به نظر می‌رسد با توجه به روند نزولی قیمت نفت در بازارهای جهانی و احتمال استمرار این روند کاهشی در سال آتی از سوی کارشناسان بین‌المللی، پیشنهاد می‌شود دولت برخلاف سال‌های گذشته با در نظر گرفتن شرایط کشور و روند بازار نفت با نگاه محتاطانه‌تری قیمت نفت را در بودجه سال ۱۳۹۴ منظور نماید.

روسیه

۱. خبرگزاری شانا.

۲. <http://wsj.com>

اثر کاهش قیمت‌های جهانی نفت بر اقتصاد روسیه نوعی بحران اقتصادی محسوب می‌شود به طوری که میزان رشد اقتصادی در پیش‌بینی قبلی بودجه این کشور، با ۱/۲ درصد رشد همراه بود در حالی که تحولات بازار در کنار سایر مشکلات روسیه (تنش‌های اوکراین و کاهش ارزش ارز این کشور) از رشد اقتصادی این کشور کاست. روسیه برای سال ۲۰۱۵ بودجه‌ای بر پایه نفت ۶۰ دلار به‌ازای هر بشکه را در نظر گرفته است و تولید ناخالص داخلی ۳/۵ تا ۴ درصد کاهش یافته است.^۱

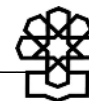
عربستان سعودی

عربستان سعودی بودجه سال ۲۰۱۳ (۳۱ دسامبر ۲۰۱۳ الی ۳۱ دسامبر ۲۰۱۴) خود را براساس قیمت نفت ۶۶ تا ۶۸ دلار به ازای هر بشکه تعیین کرده بود، ولی میانگین قیمت نفت عربستان سعودی در سال ۲۰۱۳ معادل ۱۰۹ دلار در هر بشکه تعیین شد. با توجه به افزایش قیمت نفت، عربستان سعودی در سال ۲۰۱۳ با مازاد بودجه به میزان ۹۲۰۶ میلیارد ریال سعودی مواجه شد.

رشد اقتصادی عربستان سعودی در سال ۲۰۱۳ معادل ۳/۸ درصد افزایش یافت که سهم رشد بخش غیرنفتی بیشتر از بخش نفت بوده است. صادرات غیرنفتی عربستان سعودی در سال ۲۰۱۳ با ۳/۹ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۲ به ۵۲ میلیارد دلار بالغ شد. قابل توجه است که خالص دارایی خارجی عربستان سعودی نیز در نوامبر سال ۲۰۱۳ به رکورد جدید ۷۱۴ میلیارد دلار رسید. بانک مرکزی عربستان سعودی اعلام کرد، تراز تجاری آن کشور در سال ۲۰۱۳ شاهد مازاد ۲۱۴ میلیارد دلار بوده که ۱۳/۳ درصد نسبت به سال ۲۰۱۲ کاهش یافته است.

دولت عربستان سعودی قصد دارد در سال ۲۰۱۴، سیاست‌های انبساطی خود را برای ایجاد اشتغال بیشتر و بالا بردن رفاه اجتماعی به‌ویژه در بخش آموزش، سلامت و امنیت اجتماعی افزایش دهد. وزیر اقتصاد عربستان سعودی معتقد است، هزینه‌های دولت در امور زیربنایی می‌تواند تغییرات اساسی در اقتصاد آن کشور ایجاد کند که در این صورت بخش خصوصی فرصت فعالیت‌های بیشتری را خواهد یافت.

بنابر پیش‌نویس بودجه، عربستان سعودی قصد دارد هزینه‌های خود را در سال ۲۰۱۴ نسبت به سال ۲۰۱۳ با افزایش ۴ درصدی به ۸۵۵ میلیارد ریال سعودی برساند، در حالی که انتظار می‌رود درآمد عربستان با ۳/۱ درصد افزایش به ۸۵۵ میلیارد ریال سعودی بالغ شود که در این صورت بودجه عربستان سعودی برای نخستین بار طی سال‌های اخیر شاهد مازاد بودجه نخواهد شد. قابل توجه است

که طی سال‌های اخیر هرگز ارقام پیش‌بینی شده در بودجه با ارقام واقعی قابل مقایسه نبوده و ارقام واقعی درآمدها و هزینه‌ها بسیار بیشتر از بودجه است.^۱

دولت عربستان سعودی جزئیات بیشتری از نحوه به‌دست آوردن درآمدهای بودجه خود اعلام نکرده است، اما انتظار می‌رود همچون سال‌های گذشته حدود ۸۵ الی ۹۰ درصد کل درآمدهای آن کشور از طریق فروش نفت حاصل شود. از طرف دیگر، دولت عربستان سعودی، رقم مشخصی برای هر بشکه نفت در بودجه خود بیان نکرده است، لکن اقتصاددانان عربستان سعودی در ابتدای سال ۲۰۱۴ با توجه به میانگین تولید ۹/۴ میلیون بشکه در روز و ارقام درآمدی پیش‌بینی شده در بودجه سال جاری آن کشور، قیمت نفت در بودجه سال ۲۰۱۴ را حدود ۸۱ دلار در هر بشکه در نظر گرفتند.

براساس اظهارات مشاور اسبق وزارت مالی^۲ عربستان که هم‌اکنون مدیر عامل منطقه‌ای شرکت آشمور^۳ واقع در ریاض است، «هیچ راهی برای بزرگتر کردن بودجه سال ۲۰۱۵، از سوی مقامات عربستان وجود ندارد. آنها می‌بایست تراز^۴ بودجه را پایین‌تر در نظر بگیرند البته نه تراز بسیار پایین» براساس آخرین پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، این کشور با مازاد مالی ۱/۶ درصد از تولید ناخالص داخلی GDP در سال ۲۰۱۵ برخوردار خواهد بود و این در حالی است که برخی دیگر از اقتصاددانان از کسری بیش از یک درصد خبر می‌دهند.

کل بودجه عربستان در سال جاری میلادی ۸۵۵ میلیارد ریال (۲۲۷/۸ میلیارد دلار) است که ۴/۳ درصد نسبت به برنامه بودجه سال ۲۰۱۳ افزایش یافته است و این میزان روند رشد کندی را طی دهه گذشته را داشته است.^۵

عراق

بودجه ۱۲۵ میلیارد دلاری سال ۲۰۱۵، عراق نیز به گفته حیدر العبادی، نخست‌وزیر این کشور، برپایه نفت پایین‌تر از ۷۰ دلار به ازای هر بشکه می‌بایست در نظر گرفته شود. چراکه وقوع جنگ‌های داخلی غرب و شمال؛ این کشور را از ادامه تولید نفت کرکوک عملاً بازداشته است. لذا روند کاهشی قیمت نفت نیز مقامات این کشور را وادار به بازبینی مجدد نفت در بودجه سال آینده این کشور نموده است.^۶

1. www.shana.ir
2. Financial Ministry
3. Ashmore
4. Scale
5. www.reuters.com
6. Ibid.

مکزیک

با توجه به بازبینی‌های مجدد بودجه سال آتی مکزیک، میزان قیمت نفت در بودجه این کشور ابتدا ۸۲ دلار به ازای هر بشکه و پس از اصلاح دوباره به ۸۱ و در حال حاضر به ۷۹ دلار به ازای هر بشکه رسیده است.^۱

نیجریه

کاهش اخیر قیمت‌های نفت در نیجریه اثرگذاری زیادی از خود نشان داده است به طوری که بانک مرکزی و بسیاری از مقامات این کشور را با چالش تصمیم‌گیری درخصوص بودجه سال آینده مواجه ساخته است. دولت این کشور بودجه سال ۲۰۱۵ را ابتدا برپایه نفت ۷۳ دلار تنظیم کرده بود در حالی که به واسطه کاهش پی در پی نفت در بازار جهانی بازنگری و اصلاحات بر بودجه صورت گرفت و اخیراً این رقم به ۶۵ دلار در هر بشکه نفت تنزل یافته است.^۲

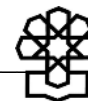
ونزوئلا

نیکولاس مادورا، رئیس‌جمهور ونزوئلا، با امید به احیای بازار جهانی نفت بودجه سال ۲۰۱۵ این کشور را برپایه نفت ۶۰ دلار به ازای هر بشکه در نظر گرفته است. بنا به گفته مادورا، نفت این کشور به ۴۰ دلار به ازای هر بشکه نیز ممکن است برسد، اما وی طی سخنرانی‌های متعدد به مردم این کشور به ادامه اجرای برنامه‌های اجتماعی پیش‌بینی شده در بودجه اطمینان خاطر داده است.^۳

عمان

براساس گزارش آژانس خبری عمان، در صورتی که نفت در ماه ژوئن به‌طور متوسط در بازار جهانی برابر با ۱۱۵ دلار بود، بودجه این کشور برای سال ۲۰۱۵ برپایه نفت ۸۰ دلار به ازای هر بشکه تعیین می‌شد درحالی که با سیر نزولی قیمت جهانی نفت به زیر ۸۰ دلار به ازای هر بشکه این کشور با کسری ۳/۰۵ میلیارد ریال (۷/۹ میلیارد دلار) مواجه خواهد شد. به پیشنهاد برخی از مقامات عمان به منظور کاهش هزینه‌ها در سال آینده، ۵ درصد از هزینه‌های تولید نفت و گاز این کشور کاسته خواهد شد.^۴

1. www.bloomberg.com
 2. www.reuters.com, <http://nationalmirroronline.net>
 3. www.reuters.com
 4. **Ibid.**

قیمت نفت برای تراز مالی در بودجه سال ۲۰۱۵ کشورهای عضو اوپک

براساس نشست ۱۶۶ اعضای اوپک در ۲۷ نوامبر ۲۰۱۴، هر یک از وزرای این کشورها در مورد میزان تولید و برنامه فروش نفت در سال آینده و وضعیت کنونی بازار جهانی نفت به گفتگو پرداختند. در جدول ۶ میزان قیمت نفت برای تراز مالی بودجه سال ۲۰۱۵ در هر یک از این کشورها نشان داده شده است.

جدول ۶. میزان قیمت نفت برای تراز مالی بودجه سال ۲۰۱۵

کشور	میزان ذخایر نفتی (میلیون بشکه)	تولید (میلیون بشکه در روز) (دلار به ازای هر بشکه)	قیمت نفت
عربستان	۲۶۵	۹/۶	۱۰۶
ایران	۱۵۷	۲/۷	۱۳۰/۷۰
عراق	۱۴۴	۲/۹	۱۰۰/۶۰
کویت	۱۰۱	۲/۹	۵۴
قطر	۲۵	۰/۷	۶۰
امارات متحده عربی	۹۷	۲/۸	۷۷/۳۰
لیبی	۴۸	۰/۹	۱۸۴/۱۰
انگولا	۹	۱/۷	۹۸
ونزوئلا	۲۹۸	۲/۸	۱۱۷/۵۰
الجزایر	۱۲/۲	۱/۲	۱۳۰/۵۰
اکوادور	۸/۸	۰/۵	۷۹/۷۰
نیجریه	۳۷	۱/۸	۱۲۲/۷۰

Source: www.wsj.com

عربستان نقطه سر به سر ۹۰ دلار را برای بودجه سال ۲۰۱۵ پیشنهاد داده است. با توجه به اینکه هزینه تولید نفت در این کشور ۳۰ دلار است، اما در سایر کشورهای عضو اوپک نقطه سر به سر بالاتر را برای برنامه بودجه سال آتی خود در نظر گرفته‌اند. طبق پیش‌بینی تحلیلگران مؤسسه مورگان استنلی^۱، کمبود سرمایه‌گذاری در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸، قیمت‌های نفت را بالاتر خواهد برد و بدین معنا که وقتی تقاضا افزایش یابد، عرضه نیز رشد خواهد یافت و این عامل باعث افزایش قیمت‌های نفت نیز خواهد شد.^۲

1. Morgan Stanley

۲. روزنامه گاردین.

نتیجه‌گیری

بانک جهانی رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ را به ترتیب ۳/۴ و ۳/۵ درصد پیش‌بینی کرده است. ازسوی دیگر، براساس شاخص قدرت خرید^۱ رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۳ برابر با ۳/۱ درصد و در سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۶ به ترتیب، ۳/۴، ۴ و ۴/۲ درصد پیش‌بینی شده است. اگرچه ریسک‌های مثبت بالقوه در اقتصاد جهانی در شرایط کنونی تا حدود زیادی ناشی از محرک‌های رشد اقتصادی آمریکاست، اما ازسوی دیگر، ریسک‌های منفی نیز وجود دارد که عمدتاً ناشی از افزایش زودتر از موعد نرخ‌های بهره در آمریکا، تضعیف بیشتر اقتصاد منطقه یورو و افزایش چالش‌های ژاپن در خروج بحران و احیای اقتصادی است. این به معنای حرکت آرام روند رشد اقتصادی جهان در سال‌های آینده است.

به پیش‌بینی کارشناسان اقتصادی روند نزولی کنونی قیمت‌های نفت تا سال آینده به صورت پیوسته ادامه خواهد یافت. کاهش شدید قیمت نفت که از تابستان ۲۰۱۴ آغاز شده است، نشان‌دهنده تغییرات مهم ساختاری بازار جهانی نفت است. میزان عرضه در فصل دوم سال جاری برابر با ۹۲/۷۷ میلیون بشکه در روز و در فصل سوم معادل ۹۳/۶۲ میلیون بشکه در روز بوده است. در راستای این تغییرات میزان عرضه نفت نسبت به تقاضای آن به سرعت در حال افزایش است. این در حالی است که میزان تقاضای جهانی نفت در فصل دوم و سوم سال ۲۰۱۴ به ترتیب ۹۱/۵ و ۹۳/۱ میلیون بشکه در روز بوده است. در شرایطی که نفت از ماه ژوئن تاکنون در حدود ۴۰ درصد ارزش خود را از دست داده است تمام فعالان بازار و کارشناسان معتقدند که دوران تازه‌ای در بازار نفت شروع شده است.

اکنون که قیمت نفت ایران از ۱۰۱ دلار تابستان سال جاری به مرز کمتر از ۷۰ دلار رسیده است و این سیر نزولی همچنان ادامه دارد و با توجه به این روند کاهشی قیمت، دولت باید بودجه سال آینده را برخلاف سال‌های گذشته با نگاه بسیار محتاطانه‌تری تدوین نماید و کف قیمت‌ها را با توجه به شرایط کنونی کل بازار جهانی نفت و روند کُند رشد اقتصادی در نظر بگیرد. دولت می‌بایست، برای کاهش ریسک و با احتساب شرایط کنونی دنیا و اعمال برخی شرایط ناخواسته علیه ایران، قیمت نفت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور را با ملاحظات دقیق‌تری پیش‌بینی کند. بنابراین اگر قیمت نفت خام ایران در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴، در حدود ۷۲ دلار در نظر گرفته شود، حد بالای قیمت نفت در بودجه محسوب می‌شود چراکه قیمت نفت مصوب در بودجه کشورهای صادرکننده نفت در سال ۲۰۱۴ بین ۶۰ الی ۱۰۰ دلار در هر بشکه تعیین شده، لکن اکثر کشورها قیمت بین ۷۰ الی ۹۰ دلار در هر بشکه را برای بودجه خود پیش‌بینی کرده‌اند. کمترین قیمت نفت مصوب در سال ۲۰۱۴ متعلق به ونزوئلا با ۶۰ دلار برای هر بشکه و بالاترین قیمت یعنی ۱۰۰ دلار در هر بشکه به کشور

ایران تعلق داشت. با توجه به جمیع نکات مزبور معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی مرکز پژوهش‌ها پیش‌بینی قیمت حدود ۶۰ دلار به ازای هر بشکه نفت را مناسب می‌داند.

منابع و مآخذ

۱. روزنامه اعتماد، شماره ۳۱۲۲ به تاریخ ۱۳۹۳/۹/۱۱، ص ۴، (اقتصادی).
۲. روزنامه گاردین.
۳. خبرگزاری شانان.
۴. جعفری زهرا. گزارش ماهنامه اوپک (نوامبر ۲۰۱۴)، تک‌برگی به شماره مسلسل ۳۱۰۱۳۹۹۷.
۵. جعفری زهرا. ماهنامه تحلیلی انرژی ۲۶، آذرماه ۱۳۹۳، شماره مسلسل ۱۴۰۱۴.
۶. «گزارش جهان صنعت از یکصدوشصت‌وششمین نشست وین؛ مرغ یک‌پای اوپک»، روزنامه صنعت انرژی جهان، شنبه ۸ آذر ۱۳۹۳.
۷. دبیرخانه اوپک، اکتبر ۲۰۱۴.
۸. صندوق بین‌المللی پول، اکتبر ۲۰۱۴.
۹. ماهنامه اوپک، نوامبر ۲۰۱۴.
10. www.bbc.com/news/business.
11. BP 2014 report.
12. CNBC, Nov. 2014.
13. <http://nationalmirroronline.net>.
14. "Oil Market Report", 14 Nov. 2014, IEA.
15. www.bloomberg.com.
16. (Executive Summary), "Global Economic Prospects: Shifting Priorities, Building for the Future", June 2014, World Bank.
17. Oil Market Reports, Nov. 2014.
18. www.Opec.org.
19. <http://opec.mop.ir> (October 2014).
20. <https://www.iea.org/oilmarketreport/omrpublic>.
21. Opec yearly statistics 2014.
22. <http://www.dubaimerc.com>.
23. <http://www.nasdaq.com>.
24. <http://www.oil-price.net>.
25. www.reuters.com.
26. www.wsj.com.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۴۰۴۲

عنوان گزارش: بررسی تحولات بازار جهانی نفت و اثرگذاری آن بر بودجه کشورهای تولیدکننده طی سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵

نام دفتر: مطالعات انرژی و صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین کنندگان: زهرا جعفری، مهدخت متین

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، هوشنگ محمدی، فریدون اسعدی

اظهاری نظر کننده: میثم پیله‌فروش (دفتر مطالعات بخش عمومی)

متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۹/۲۵